



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

XXXIX. Susannæ, Viduæ nobili, servare modum in objurgatione
domesticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

sive *Gordium*, sive *Herculeum* (quem etiam Sacrum vocant) accommodatè ad hanc dubitationem, è Sacris litteris propositam. Quam si animo tuo exemi, lator, me tibi inter scopulos, ut scribis, hærenti viam per fluctus aperuisse. Vale, & sæpius mihi epistolam mitte, præsertim argumento disputatiunculæ conditam.

XXXIX.

S U S A N N Æ,

Viduæ nobili,

Servare modum in objurgatione domesticorum.

Queris, tibi tertio abhinc anno marito viduatæ, hâc columnâ subductâ, molem rerum domesticarum soli incumbere, & sub ea penè te opprimi, nunc magis ac magis experiri illud Ecclesiastæ: *Vas soli, quia, cùm ceciderit, non habet sublevantem se*, cap. 4. Denso agmine tibi molestias ingeri, & quidem ab ijs, qui levamini esse deberent, famulis & ancillis, quamvis paucis (auctiorem enim familiam magna ex par-

te

re dimissam, retentis duntaxat, ad usum nobili familiae necessarijs) abunde tamen rerum adversarum etiam in paucitate enalch. Unicum defuncti conjugis verbum majoris apud ipsos efficaciam fuisse, quam longam exprobrationum tuarum iliadem; perverciam in ijs & segnitiam tantam, ut omnia perfunctorie, & levi, quod ajunt, brachio peragant; nisi à tergo, à fronte instes, urgeas, moneas, horteris, increpes, objurges, nihil promoveri; hoc modo omnem animi tranquillitatem turbari, & perpetuam ferè tempestatem, nimbis & tonitruis mixtam, inter domesticos concitari. Neque in mutatione famulantium multum praesidij esse praesertim ancillarum, quae videntur eodem ex luto fictae, eodemque in gymnasio ad improbitatem erudite; nolle eas reprehensionem ullam admittere, nec ad dominae nutus se accommodare; sic reddi tibi orbitatem odiosorem & acerbiores: quam quia sine famulari subsidio ac consortio traducere non liceat, hos verò in officio continere, resplena sit fastidij & difficultatis; quaeris apud me consilium, quid agendum, ut malaciam mentis conserves, imò recuperes, & inter quotidianas offensiones in statione quietis per-

permaneas. Antequam impertiam, quod postulas, & mihi aliquid abs te petendum est, scilicet *bona venia*; quâ concessâ, securius & sincerius suadebo, quod ipse facturus essem, si tuo loco essem. Equidem (liberè dico, quod sentio, procul assentatione) si ad ceteras tuas virtutes, quibus egregiè ornata es, accederet una, quæ velut gemma in aureo annulo emicat, haud dubitarem fatèri, te similem imagini, Apellis manu expictæ. Illa gemma, quæ: *mansuetudo*, seu *suavitas* morum, præcipuè *lingua*, quam Ecclesiasticus laudat c. 6. v. 5. Nempe *Lingua evcharis* (seu gratiosa) *quæ in bono homine abundat*. Bonitatem hominis non ex longa in templis commoratione, non in multitudine precationum, non in industria œconomica, non curâ disciplinæ, non aliunde; sed ex comitate & humanitate sermonis commendatur. Hæc est illa lingua, feminarum imprimis ornamentum, decusque eximium; hæc illa suavitas, Attico melle dulcior. De hac Tullius de officijs: Difficile est dictu, quantum opere conciliet animos hominum comitas, affabilitasque sermonis; hæc locum habet non tantum in familiaribus congressibus hominum, sed etiam in conser-

vatione

vatione disciplinæ, in gubernatione domestica, in ipsa correptione, correctione, reprehensione, objurgatione: quæ ut proficiat, necesse est, ut ex amore, non odio, non ira procedat; ut sit lenis, & dulcedine vultus ac verborum condatur; ut sit tempestiva, non præcipitata, abrupta, cum clamore, convitio, contumeliâ conjuncta. Medicina data suo tempore prodest; non suo, obest: est enim objurgatio instar pharmaci, cujus amarities dulciori succo corrigenda, ut illa dulcedine porta & aditus ad ægrotorum utilitatem aperiatur; pari ratione objurgationis severitas est lenitate quadam temperanda ac mitiganda. Gemmæ quædam aceto maceratæ nitescunt, pleræque melle decoctæ; ut pretium accedat reprehensioni, est oblinenda saccharo. Lenis pluvia, quo placidius cadit, hoc uberiùs rigat & fœcundat; procellosa, sata & boum labores corrumpit. Vehementior objurgatio non absimilis vento, qui magis alit flammam, quàm extinguit. Hinc Siracides cap. 8. *Non incendas carbones peccatorum* (impatientium correctionis) *arguens eos*, hoc est, ne increpando severiùs, irrites bilem subditorum, ut excandescant, sicut ardentes carbones, & in

te spargant flammam, quâ correptus etiam tu flagres, & furere incipias. In adagijs fertur: *Ignem igni ne addas; oleum camino ne affundas; oleo incendium ne restinguas*: quibus indicatur, ne in reprehensione aliorum concitiores simus, & incendio alimentum addamus. Quod ij faciunt, qui, dum suos objurgant, titiombus utuntur pro stimulis, quibus fodiunt ignem, & impatientiam subjectorum acerbitate sua magis accendunt & inflammant. Objurgatio imprudens & intempestiva folli & flabello comparatur; in animo, virtutibus non subactis, facile suscitatur tumorem & indignationem, illudque Virgilianum resonat:

Et vox assensu nemorū ingeminata remugit:
 causam clamorū echūs dedit, quæ prior cum tumultu vocem in nemora alta (aures irritabilis ancillæ) remisit. Multum interest, reprehensio spumeo torrente feratur, an placide stagnante aqua, nullisque fluctibus agitata. Medicorum præcepto, dum febris incrudescit, abstinendum est pharmacis, ne morbus exacerbetur, & increpato. Juxta Ecclesiasticum c. 20. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus*; efficax est increpatio, quæ oppor-

opportuna est. Horologium, ponderibus
 bratum, æquipondijs temperatur, quibus
 devolutis sonat; dandum iræ spatium. In
 perturbatione, quidquid fit, perperam fit
 subditus leniter castigatus, exhibet reveren-
 tiam castiganti; asperius tractatus irrita-
 tur, & dura duris reponit. Plato Philoso-
 phus ethnicus, & *ethicus*, negabat correptionem
 fructuosam, nisi animo & ore sedato
 profectam; propterea de servo contumaci sum-
 mere pœnam distulit, cum dicto: *castiga-
 rem te, nisi iratus essem.* Quæ dum scri-
 bo, nolim, ut in alteram partem deflectas,
 & disciplinam domesticam nimiã indulgen-
 tiã dissolvas: *in medio*, ut dicitur, *consistit
 virtus.* Qui castigat alterum, ipse prius suos
 naevos corrigat, postea alienos ad censuram
 vocet; hæc moderatio non malè per sym-
 bolum explicatur, cujus emblema est, *fasci-
 culus ex rosis & spinis colligatus*: additæ e-
 pigraphe: *cum lenitate asperitas*: ad men-
 tem D. Gregorij, qui homil. in Lucam 10.
*Miscenda, inquit, est lenitas cum severitate,
 & faciendum quodammodo ex utroque
 temperamentum, ut neque multa asperitas
 te exulcerentur subditi, neque nimia beni-
 gnitate solvantur.* Et idem lib. 19. Moral.

Regat

Regat disciplina vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, ut neque vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. Neque eadem ingenijs omnibus conveniunt; quibusdam satis est supplicij, erubescere; alij paullo acrius ad officium revocandi, & vehementius, non tamen ultra modum stimulandi sunt; alij velut dociles equi etiam umbrâ virgæ, sola minarum ostensione, ad obsequium incitantur; alij in reprehensione beneficium agnoscunt, juxta illud: *Argue sapientem, & diliget te.* Prov. 9. Eodem sole cera liquefcit, lutum induratur; aqua, infusa vino, ejus saporem imbuat; commixta aceto in illius amaritudinem transit. Antequam ad increpationem descendas, cave, ne citò credas accusanti; delationis comites sæpe sunt malevolentia & calumnia. Præposterè quoque corrigunt subditum, qui leviores ejus noxas exagitant, graviores dissimulant; qui delinquentem, in *flagranti*, ut ajunt, statim invadunt, nec ipsi moram pœnitendi, nec sibi spatium sanandi permittunt; qui ex templo reduces, à precibus vix finitis, repentè in jurgia stringunt linguam, & post colloquium cum DEO habitum, loquuntur homini, non ut homi-

T nes,

nes, sed instar Jovis, fulgurantis & tonantis. Vides hîc, quàm variè peccetur reprehendendo & objurgando; quantæ virtutis sit, ita moderari animum, ut neque in dissolutionem mollescat, neque in asperitatem rigescat; neque ad omnia conniveat, neque omnia capat. Et quia natura nostra pronior est ad effervescentiam, quàm ad indulgentiam, magis adducenda est habena, ne exorbitemus in vehendo, quàm commiserando. Saluberimum tibi remedium suppedito, cuius in hac arena vincendi: *Examen* scilicet, conscientie, quod vocamus *Particulare*, in quo unum maximè familiare vitium emendandum suscipitur, vel virtus aliqua peculiaris præcipuè nobis necessaria, adipiscenda proponitur. Quòd si bene nos ipsos inspicimus, fortasse pravitatem, de qua conquerimur, in sinu inveniemus. Fuit aliquis commotiori animo; prorupit in verba à mansuetudine & moderatione aliena; in familiaribus corrigendis plus asperitatis adhibuit, quàm deceret; ex impetu in indignationem profiliit; ob eam noxam nos ipsos arguamus, & salubriter cum dolore, ac pœnititudine meliora statuamus; sic paulatim mitescet asperitas, defervescet bilis, redibit menti serenitas, domestica

els promptitudo obsequiorum, correctioni
efficacitas, tibi quies. Sin' autem hanc nostrî
excussionem negligimus, culpas commissas
non agnoscimus, errores tantum aliorum in
crimen vocamus, quid mirum, quod ex ea sui
ignorantiâ varia pullulent vitia, & denique
sic corroborentur, ut ira paullatim in furorê
desinat? de hac enim moderanda mihi sermo
est. Et cum sexus infirmior alioquin non sa-
tis potens sit iracundiæ (ignosce verbo) non
rarò accidit, ut primus indignationis æstus,
si non temperetur, ingravescat, & in convi-
tia, maledicta, imprecationes erumpat. Novi
ego non unam hujus generis Furiam, cujus
litigia omnibus cœli injurijs respondebant;
illa, dum clamabat, tonabat; cum probra ja-
cebat, fulminabat; cum contendebat & liti-
gabat, nimbos & tempestates ciebat; urebat,
cum esset querula; glaciem effundebat, cum
morosam se & difficilem etiam marito osten-
debat. Verum hac feminarum sorte tua te
Virtus pridem exemit. Quod si quandoque
conciatoris animi pulvisculi nitorem spe-
culi, ex quo virtus & probitas tua elucet, mo-
dicè offuscent, citò illam maculam absterge,
nec sine inveterascere. Quæ tibi scripsi, etiam
mihi scripsi, ne videar alios velle sanare, ipse

medicinâ juvandus. Cura valetudinem tuam
& incommoda viduitatis invictâ patientiâ
sustine. Sororem Justinam ex me perhume-
niter saluta.

XL.

GERASIMO LINANO,

Patientiam ob combustum pradium.

Ubi legi tuam epistolam lacrimis tinctam,
captus sum commiseratione tuâ, ani-
mitusque condolui rerum tuarum cladi. Hanc
cœlo debes calamitatem; jaculatum est ignem,
& in te, tanquam destinatum scopum, ferijt.
Repentino fulminis ictu, pradium instructi-
simum & amplissimum, spes & sustentatio tua,
tactum in cineres subsedit; exusta (quod
scribis) sunt ædes, habitatio hominum; de-
flagrârunt horreum & frumentum, stabula
cum pecoribus; tu cum uxore & duobus libe-
ris semitectus ægrè vitam incendio eripuisti;
arca quoque cum toto peculio Vulcano celsa
sit; res & spes omnis perijt. Desunt, qui pec-
cunias credere velint; pignora non suppe-
tunt, quibus sceneratoribus cavere possis;
non apparet subsidium in amicis, qui tua
mag